

gospodarske, obrtniške in narodne.

Ishajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. decembra 1879.

Obseg: Hitimo na pomoč stradajočim našim bratom v Istri! — Kmetski stan v dobrem gmotnem položaji glavni steber vsem drugim stanovom. — Gozdna policija. — Shod vinorejcev in vinska razstava na Dunaji. (Konec.) — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Potovanje čez Predel. — Slovansko slovstvo. — Liberalci — pogorelci. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Hitimo na pomoč stradajočim našim bratom v Istri!

Neprestano deževno vreme spomladi, grozna suša pa poleti vzela je ubozim Istranom ves živež tako, da uže zdaj hude lakote ginejo, kajti takošne slabe letine najstarejši ljudje ondi ne pomnijo.

O tolikih nadlogah so se združili isterski rodoljubi v Pazinu v odbor, kateremu na čelu stojita c. k. profesorja gospoda Franjo Matejčič in Ivan Berbuč, in kateri je po slovenskih časnikih razglasil poziv, s katerim trkata na vrata usmiljenih ljudi, posebno Slovencev, in prosita nujne podpore vzlasti tam, kjer letos niso imeli slabe letine.

Taki prošnji nasproti ne smemo neobčutljivi ostati, temveč dejansko moramo kazati, da „Slovan res povsod brate ima“.

Odbor, ki se posebno zaupljivo obrača do gospodov duhovnikov, da nabiro denarja, žita, krompirja ali kakoršnega koli živeža, v svoje milostne roke vzamejo, je tudi meni pismo poslal, naj v njegovem imenu v „Novicah“ povzdignem glas za stradajoče sorodne nam brate v Istri.

Za sveto svojo dolžnost si zato smatram, pričujoči klic poslati do naših rodoljubov, ki so uže tolikrat dejansko kazali, da jim kri ni voda in usmiljenost ne prazna beseda, naj kolikor moči pomagajo toliko nesrečnim siromakom! Čitalnicam, ki napravljajo zimске veselice, se pa ponuja zdaj lepa prilika, usmiljenim biti; naj se je zdatno poslužijo! Vsaj mili Bog stoterno povrača, kar se daruje ubogim. „Novice“ bodo rade prejemale darove v denarjih in prejem potrjevale v svojem listu; živež vsake vrste pa naj se pošilja naravnost gori imenovanima gospodoma v Pazin (Pisino).

Dr. Jan. Bleiweis.

Gospodarske stvari.

Kmetski stan v dobrem gmotnem položaji glavni steber vsem drugim stanovom.

Boljša prihodnost posameznih kmetovalcev, posameznih okrajev, celih dežel in v posledici tudi naše občne domovine — „skupne države“ — odvisna je gotovo v prvi vrsti od dobrega gmotnega položaja glavnega

državnega faktorja, to je, kmetskega stanu. Ako ta stan, kateri celo državo in vse druge njene posamezne člene z vsem potrebnim preskrbljuje in izdržuje, na krepkih nogah stoji, tudi uni v nobenem obziru pomanjkanja trpeli ne bodo.

Al ravno glavni faktor „kmet“ je dan danes še vse preveč zanemarjen in sam sebi prepuščen; on — z vsakovrstnimi davki in drugimi plačilnimi bremenmi na vse strani neznosno preobložen — hira od dné do dné vedno bolj; neusmiljeni boben slednji dan zavoljo velikih davkov, slabih letin in privatnih dolgov vedno tužneje odmeva, kar le preveč brez izjeme uže tudi drugi stanovi čutijo, in dokler bolje ne bode, bodo še bolj občutljivo okušali. Pravo je zadel gosp. vodja sadje- in vinogradne deželne šole na Slapu, Rihard Dolenc, da je v svoji: „Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem“ v letošnjih „Novicah“ mnogo mnogo prekornostnega na dan spravil ter marsikako spodbudno misel oživel; Bog daj, da se njegovi vrli nasveti tudi v kratkem do pičice vresničijo. Hvala mu!

V področje kmetijstva spadajo pa v prvi vrsti sledeče tri glavne stroke: poljedelstvo, živinoreja in sadjereja.

Med njimi je pa sadjereja, ta prevažni vir izdatnih in gotovih dohodkov — poleg malega truda — osobito na Kranjskem z malo izjemo še popolnoma zanemarjena tako, da v nekaterih krajih — posebno na Dolenjskem in Notranjskem — o njej skoro da nobene sledú ni. In, kje se dan danes pravi blagostan med ljudmi nahaja? Gotovo tam, kjer so zavedni kmetovalci ob enem tudi, ako sta podnebje in zemlja sadjereji ugodna, umni, napredni, praktični in vneti sadjerejci! Al takih se skoraj pri nas še splošno pogreša — česar mene, ki uže devetnajsto leto učiteljujem po raznih krajih Dolenjske, Gorenjske in Notranjske — opazovaje kmetijske razmere — dejansko prepričanje uči. Koliko hektarov zemlje, na kateri bi se lahko sadni vrtni napravili, koliko rebrí, pašnikov, uzar, obpotov in drugih prostorov še v naši deželi praznih in golih — elementarnim silam razpostavljenih — stoji, na katerih bi lahko ne le na tisoče nego na milijone sadnih dreves rastlo, katera bi v malo letih tisoče in tisoče goldinarjev dohodkov donašala! Kolika neprecenljiva in občutljiva škoda je to za celo deželo in njene prebivalce! Koliko zakladov in dragih talentov gledé sadjereje samo v naši mili Kranjski zakopanih leži, katerih pa obožani kmet zavoljo pomanjkanja, splošne béde v gmotnem obziru, kakor tudi nevednosti — sam izkopati

in vzdigniti ne more in brez izredne pomoči, kakor tudi brez dejanskega poduka in spodbude jih nikdar v svojo last dobiti mogel ne bode.

Vsak skrbni in modri gospodar prizadeva si neu-morno, svojo hišo in imenje v krepki položaj povzdig-niti, ter svoji družinčadi v ta namen potrebna dela in opravila odkazuje. Kakor pridnemu gospodarju, skr-beti je tudi voditeljem cele velike družine — države, in v to poklicanim organom za povzdigo splošnega bla-gostanja svojih podložnikov, osobito glavnega državnega faktorja „kmetijstva“ in v to pripadajočih glavnih strok, posebno sadjereje, katera je med vsemi še vedno najbolj zanemarjena. — Za večji in boljši napredek v prekoristni sadjereji skrbeti poklicani so v vrsti sledeči trije faktorji: 1. Država sama z državnimi pripo-močki, — 2. družbe kmetijske s pomočjo države, oziroma c. kr. kmetijskega ministerstva in 3. ljudski učitelji s pripomočjo države in kmetijskih družeb. Vzajemno delovanje pospešuje napredek in doseže pravi namen. V edinosti je moč in blagoslov božji!

1. Država, oziroma c. kr. ministerstvo kmetij-stva, naj bi z ozirom na povzdigo domačega kmetij-stva, osobito sadjereje, ne bilo preveč varčno, kajti ravno v tem obziru vsak prikrajšani soldek lahko tisoč drugih pogoltne. V ta namen naj bi se subvencije iz državne blagajnice v splošno korist povikšale, katere bi se gotovo v malo letih najbolje in najgotoveje z obil-nimi obresti rentovale; splošna denarna mizerija med ljudstvom bi se zdatno in vidno manjšala, a slednjič pa, ne rečem preveč, popolnoma izginila; sedaj popolno obožani in pod gmotno bédomagajoči kmetijski stan bi prišel zopet v krepki denarni položaj, s čemur bilo bi vsem drugim stanovom in v posledici tudi celi državi krepko gmotno pomagano.

2. Družbe kmetijske, katerim se ima kmetij-stvo uže sedaj gledé napredka in povzdige v mnogem obziru zahvaljevati, naj bi se s pomočjo deželnih zborov in deželnih odborov še posebno za to potezale in tru-dile, da v prihodnje prejemajo od c. kr. ministerstva kmetijstva gledé sadjereje iz državne blagajnice zdatne podpore, katere naj bi bile v napravo in povzdigo šol-skih drevesnic odločene in za nakupovanje garni-tur vrtnarskega in sadjerejskega orodja ljud-skim šolam odmerjene, s katerimi pripomočki bi se mla-dina, kakor tudi odraščeni v prekoristni sadjereji dejan-sko podučevati in beržiti mogli.

3. Ljudski učitelji sami, kateri so sinovi ná-rodov, koji jih živi; njihova sveta dolžnost je gotovo, za svoj mili narod z podučevanjem na vse strani skrbeti in mu k boljši prihodnosti pripomagati. Reči moram, da med učitelji poznam veliko pravih patrijotov, kateri so za povzdigo kmetijstva sploh, osobito pa še za vzbolj-šanje sadjereje nad vse vneti; al roke so jim popolno zvezane, da v tem obziru ne morejo plodonosno delovati.

Občine so splošno — posebno po Notranjskem — popolno obožane, čemur je „Abendrothovi švindeli“ poleg drugih nezgod še posebno rano zadál; podpore v ta namen v naši kronovini sedaj uže skozi celi dve leti no-bene ni; učitelji sami pa tudi niso takovi kapitalisti, da bi mogli na svoje lastne stroške si potrebnega orodja za obdelovanje šolskih drevesnic omišljevati in druge gotove prvotne stroške gledé taistih iz lastnega žepa pokrivati, dasiravno bi nekateri vse to radi storili, ko bi jim tega „gospod“ — „nervus rerum“ ne zabranjeval.

Ker se naša Kranjska v primeri k drugim krono-vinam napram države v dveh obzirih, namreč: gledé davkov (katere memo drugih kronovin mnogo više plačuje) in pa vrlih sinov — najsrčnejših vojniov avstrijskih — posebno odlikuje, zato ni dvombe, da bi tudi vlada (c. kr. ministerstvo kmetijstva) iz državne

blagajnice vsako leto kako primerno podporo v prosep in povzdigo sadjereje ne privolila, ter tako obožanemu, a najviši habsburški hiši vedno zvesto udanemu kme-tiču kranjskemu k srečnejši prihodnosti in krepkejšemu gmotnemu blagostanu pripomogla, kar bode v posledici tudi za-njo samo više in gotove koristi. Bog daj, da bi se to kaj skoraj zgodilo in vresničilo!

Poprej pa, ko se za letos od „Novic“ poslovim, ne morem si kaj, da ne bi izrekel najtoplejše želje, naj bi, kakor dozdej 37 let, tako tudi še vprihodnje še mnogo let „Novice“ ostale glavni steber napredku kmetijstva po vseh slovenskih okrajnah. Kaj bi bilo z nami Slo-venci, ako bi „Novic“ ne bilo! One so nam luč, ki nam sveti, da vidimo, kaj se drugod po svetu godi o kmetijstvu in nas učijo, česa naj se poprimemo in kaj naj opustimo, da pravo zadenemo. „Novice“ so nam Slovincem pa tudi v vseh družih zadevah bile učiteljice in voditeljice; Bog daj, da nam ostanejo to še 37 let!

Prem 18. decembra 1879.

Matija Rant, národní učitelj.

Shod vinorejcev in vinska razstava na Dunaji.

Poroča prof. Povše.

(Dalje in konec.)

O vprašanji: katera trtna plemena so najboljša, povdarja vinorejske šole mariborske vodja H. Göthe, da bo govoril le o skušnjah, katerè je izvršil na Šta-jarskem.

Vlaški rizling se močno zasaja po štajarskih novih vinogradih; to je tudi prav, kajti ta trta je silno rodovitna in čvrsta proti mrazu in boleznim, zahteva pa obilnega gnojenja.

Beli burgundec kmalu bogato in redno tudi v slabih letinah rodi ter daje dobro fino vino.

Rudeči šilhar iz Banata se odlikuje posebno v tem, da tudi v hudi vlažnosti ne gnije, a pozno dozori, zato potrebuje gorke lege in kamnite gorke zemlje.

Prav zgodnja in jako zadostljiva je trta „ezer-jo“, katera je na Ogerskem doma. Uže njeno ime dovolj o njej pové, „ezer-jo“ je po naše „tisočkrat dobra“.

Za rdeča ali črna vina se je posebno prikupila trta Saint Laurent, jako rodovitna in daje vino morda še boljše kakor Burgundec. Tudi laško modro je g. Goethe jako hvalil zaradi njene ranosti in izredne rodo-vitnosti, čeravno ne daje posebno finega črnega vina. Malo, pa žlahnega črnega vina daje Carbenet. Modro Portugalko priporočal je baron Babo, pa ugovarjal mu Rud. Goethe, ki je vodja vinorejske šole na Renskem, kjer so začeli povsod nadomestovati portu-galko, katera je silno podvržena paležu ali kozavosti, s trto „Saint Laurent“.

Za južne kraje so se priporočale: vlaški riz-ling, modri burgundec, ki bogato in redno rodi in tudi fino vino daje, modra Frankinja, katera je neovrgljivo najrodovitojša sorta, katera tudi jako črno in prijetno vino daje. Škoda le, da je novi bolezní „ko-zavosti“ silno podvržena.

Zadnja točka posvetovanja je bila: Kaj učé skušnje o raznoterih tvarinah, katere se priporočajo za zboljšavanje vina? Poročal je o tem profesor dr. Reitlechner in govoril le o onih tvarinah, katere se dandanes le preveč rabijo, ali, bolje rečeno, zlorabijo v kletarstvu. On zametava vse za ohranitev vina pripo-ročene kemične tvarine: timol, salcilno kislino itd. po-udarjaje, da tudi najmanjše mrvice so dale vinu silno